

Дело C-713/23

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване в Съда:

23 ноември 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Naczelny Sąd Administracyjny (Полша)

Дата на акта за преюдициално запитване:

8 ноември 2023 г.

Жалбоподатели:

JS-T

MT

Ответник:

Wojewoda Mazowiecki

Предмет на главното производство

Касационна жалба по повод на отказа да се впише в регистъра за гражданско състояние в държавата членка актът за граждански брак, който лица от един и същ пол, граждани на тази държава, са сключили в друга държава членка, на която е гражданин едното от тези лица

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Въпрос дали отказът да се впише в регистъра за гражданско състояние акт за сключване на граждански брак в друга държава членка от лица от един и същ пол, е несъвместим с член 20, параграф 2, буква а) и член 21, параграф 1 ДФЕС; член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз

Преюдициален въпрос

Трябва ли член 20, параграф 2, буква а) и член 21, параграф 1 ДФЕС, разглеждани във връзка с член 7 и член 21, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз и с член 2, точка 2 от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО, да се тълкуват в смисъл, че не допускат компетентните органи на държавата членка, чието гражданство притежава съответният гражданин на Съюза, сключил брак с друг гражданин на Съюза (от същия пол) в една от държавите членки в съответствие с нейното законодателство, да могат да откажат да признаят този акт за сключване на граждански брак и да откажат да го прехвърлят по реда за пререгистрация в националния регистър за гражданско състояние, лишавайки посочените лица от възможността да пребивават в тази държава с придобитото гражданско състояние и с общото фамилно име, поради това че правото на приемащата държава не предвижда брак между лица от един и същ пол?

Цитирани разпоредби на международното право

Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък: „ЕКПЧ“): член 8, точка 1 и членове 12 и 14

Цитирани разпоредби от правото на Съюза

Договор за Европейския съюз — член 6

Договор за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС): член 20, параграф 1 и параграф 2, буква а) и член 21, параграф 1

Харта на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) — член 7, член 21, параграф 1 и член 45

Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО — член 2, точки 1—3

Регламент (ЕС) 2016/1191 на Европейския парламент и на Съвета от 6 юли 2016 година за насърчаване на свободното движение на гражданите чрез

опростяване на изискванията за представяне на някои официални документи в Европейския съюз и за изменение на Регламент (ЕС) № 1024/2012 — член 4

Цитирани разпоредби от националното право

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Конституция на Република Полша от 2 април 1997 г.) — членове 18, 31 и 47

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. — Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Закон от 25 февруари 1964 г. — Семейен кодекс) — член 1, параграф 1 и член 3

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego (Закон от 17 ноември 1964 г. — Граждански процесуален кодекс) — член 1138

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. — Prawo prywatne międzynarodowe (Закон от 4 февруари 2011 г. — Кодекс на международното частно право) — член 7

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. — Prawo o aktach stanu cywilnego (Закон от 28 ноември 2014 г. за актовете за гражданско състояние) — член 3, член 104, параграфи 1, 2 и 5, член 105, параграф 1 и член 107, точка 3

Цитирана практика на Съда на Европейския съюз

решение от 2 октомври 2003 г., Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, т. 25)

решение от 14 октомври 2008 г., Grunkin и Paul (C-353/06, EU:C:2008:559, т. 16)

решение от 18 юли 2013 г., Prinz и Seeberger (C-523/11 и C-585/11, EU:C:2013:524, т. 23)

решение от 2 юни 2016 г., Bogendorff von Wolfersdorff (C-438/14, EU:C:2016:401, т. 32)

решение от 24 ноември 2016 г., Parris (C-443/15, EU:C:2016:897, т. 59)

решение от 14 ноември 2017 г., Lounes (C-165/16, EU:C:2017:862, т. 52)

решение от 5 юни 2018 г., Coman и др. (C-673/16, EU:C:2018:385, т. 32, 35 и 36)

решение от 14 декември 2021 г., Столична община, район „Панчарево“ (C-490/20, EU:C:2021:1008, т. 47)

Някои цитирани решения на Европейския съд по правата на човека (наричан по-нататък „ЕСПЧ“)

ЕСПЧ, решение от 11 юли 2002 г., Goodwin с/у Великобритания, ECLI:CE:ECHR:2002:0711JUD002895795

ЕСПЧ, решение от 24 юни 2010 г., Schalk и Kopf с/у Австрия, ECLI:CE:ECHR:2010:0624JUD003014104

ЕСПЧ, решение от 21 юли 2015 г., Oliari с/у Италия, ECLI:CE:ECHR:2015:0721JUD001876611

ЕСПЧ, решение от 17 януари 2023 г., Федотова и др. с/у Русия, ECLI:CE:ECHR:2023:0117JUD004079210

Кратко представяне на фактическата обстановка и главното производство

- 1 Жалбоподателите по това дело — JS-T, който има двойно полско и германско гражданство, и MT, който е полски гражданин — сключват брак в Берлин (Германия). Със сключването на брака първият от тях добавя фамилното име на съпруга си към своето. Също така по негово искане в Полша с решение на началника на Urząd Stanu Cywilnego m.st. Warszawy (Служба „Гражданско състояние“ — Варшава-столица, Полша) — службата, в която са съставени актовете за раждане на двамата жалбоподатели — е вписана промяната на фамилното му име чрез добавянето на втората част. Понастоящем жалбоподателите живеят в Германия, но смятат да се преместят да живеят в Полша, с придобитото гражданско състояние вследствие на сключения брак и с приетите при сключването му фамилни имена.
- 2 Жалбоподателите подават до началника на посочената служба заявление за пререгистрация на чуждестранния акт за сключване на граждански брак в полския регистър за гражданско състояние. На основание член 107 от Закона за актовете за гражданско състояние началникът отказва да впише такъв акт за сключване на граждански брак в регистъра за гражданско състояние, като се мотивира с това, че полското право не предвижда брак между лица от един и същ пол, поради което пререгистрацията на акта би била в противоречие с основните начала на правния ред в Република Полша.
- 3 Жалбоподателите подават жалба по административен ред срещу този отказ до Wojewoda Mazowiecki (управител на Мазовецка област, Полша), който с решението си потвърждава отказа на началника. Областният управител освен това констатира несъвместимост във формата между германския образец на акта за сключване на граждански брак и съответния полски образец, заради която при пререгистрацията би трябвало да се впишат собствените и фамилните имена на двама мъже, но данните на единия от тях

да са в графата „жена“. В Полша брак може да се сключва само между мъж и жена, поради което е недопустимо в акт за гражданско състояние да се вписват данните на двама мъже като съпрузи, и то независимо как са озаглавени отделните графи във образца на акта.

- 4 Жалбоподателите подават жалба против неблагоприятното решение на областния управител до Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie (Областен административен съд Варшава, Полша, наричан по-нататък „областният съд“), като молят да се отменят издадените откази за пререгистрация на чуждестранния акт за сключване на граждански брак.
- 5 С решението си областният съд отхвърля жалбата, като приема, че жалбоподателите неправилно твърдят, че установеното в член 18 от Конституцията задължение за защита на брака като съюз между мъж и жена не означава забрана за зачитане на сключения в чужбина брачен съюз между лица от един и същ пол. Областният съд приема, че цялата национална правна система съставлява единно цяло и при тълкуването на разпоредбите на Конституцията в контекста на изискванията на основните начала на правния ред не може да не се вземат предвид правилата, съдържащи се в нормативни актове от по-нисък ранг. Същевременно член 1, параграф 1 от Семейния кодекс не урежда брака като съюз между лица от един и същ пол, а го определя единствено като съюз между мъж и жена. Ако се приеме становището на жалбоподателите, това би означавало признаване на еднopolовите бракове в националния обществен ред, а това не е предвидено в Конституцията и законите. Затова последиците от пререгистрацията на чуждестранния акт за сключване на еднopolов брак биха били в противоречие с основните начала на полския правен ред. Областният съд също така приема, че отказът за пререгистриране на акта не съставлява нарушение на член 8 и член 14 във връзка с член 12 от ЕКПЧ и член 21, параграф 1 ДФЕС, тъй като възникналият спор се отнася до въпроси на гражданското състояние, които нямат връзка с правото на движение и пребиваване в държавите членки.
- 6 Жалбоподателите подават касационна жалба срещу решението на областния съд до Naczelny Sąd Administracyjny (Върховен административен съд, наричан по-нататък „Върховният административен съд“).

Кратко изложение на мотивите за запитването

- 7 Съгласно член 104, параграф 2 от Закона за актовете за гражданско състояние пререгистрацията на чуждестранен документ за гражданско състояние се състои във вярно и дословно прехвърляне на съдържанието на този документ в полския регистър за гражданско състояние, както в езиково отношение, така и формално, без никаква намеса по отношение на изписването на посочените в чуждестранния документ собствени и фамилни имена. Член 105, параграф 1 от Закона за актовете за гражданско състояние

определя пререгистрацията като материално-техническо действие, при което в акта за гражданско състояние се прави отбелязване за пререгистрацията. Непосредствената правна последица от пререгистрацията на акта е съставянето на полски акт за гражданско състояние, който „се отделя“ от първоначалния акт, отразяващ съответното събитие, и който има същата доказателствена сила като актовете за гражданско състояние, съставяни в Полша при отразяване на правни събития. Съгласно член 107, точка 3 от Закона за актовете за гражданско състояние началникът на служба „Гражданско състояние“ отказва да пререгистрира акта, ако това би било в противоречие с основните начала на правния ред в Република Полша. Освен това съгласно член 7 от Кодекса на международното частно право чуждестранният закон не се прилага, ако последиците от прилагането му биха били несъвместими с основните начала на правния ред в Република Полша.

- 8 Въпреки че по делото става дума за пререгистрация, в контекста на изявленията на жалбоподателите за намерението им да се преместят в Полша и да пребивават там (приемаща държава членка, която не признава браковете между лица от един и същ пол) с придобитото гражданско състояние вследствие на сключения в Германия брак и с приетите при сключването му фамилни имена, Върховният административен съд се изправя пред съмнения относно тълкуването на член 20, параграф 2, буква а) и член 21, параграф 1 ДФЕС, които установяват правото на гражданите на Съюза свободно да се движат и да пребивават на територията на държавите членки, като се имат предвид основните права, особено произтичащите от Хартата, като например правото на зачитане на личния и семейния живот (член 7 от Хартата) и забраната на всяка форма на дискриминация, основана по-специално на сексуалната ориентация (член 21, параграф 1 от Хартата).
- 9 Върховният административен съд се позовава на практиката на Съда на ЕС, в която се подчертава, че въпросите на гражданското състояние и свързаната с тях правна уредба на брака са области от компетентността на държавите членки, а правото на Съюза не нарушава тази компетентност (решения Garcia Avello, т. 25, и Grunkin и Paul, C-353/06, т. 16). Държавите членки разполагат със свободата да предвидят или да не предвидят брак между лица от един и същ пол (решение Parris, C-443/15, т. 59), но при упражняване на тази компетентност държавите трябва да спазват правото на Съюза, а съответно и разпоредбите относно свободата на движение и пребиваване на територията на държавите членки (решение Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, т. 32).
- 10 Освен това съгласно практиката на Съда на ЕС гражданите на държавите членки имат и правото да водят нормален семеен живот заедно с членовете на своето семейство както в приемащата държава членка, така и в държавата членка, на която са граждани, при завръщането им в нея (решения Coman и др., т. 32, и Столична община, район „Панчарево“, т. 47).

- 11 В контекста на член 2, точка 2 от Директива 2004/38 — който съдържа дефиниция за „член на семейството“, обхващаща и съпруга/съпругата, при което понятието „съпруг/съпруга“ по смисъла на тази директива е неутрално от гледна точка на пола и може да обхваща съпруга от същия пол на съответния гражданин на Съюза — държавата членка не може да се позовава на своето национално право само за да откаже да признае на своя територия сключения от гражданина на Съюза брак с друго лице от същия пол в друга държава членка в съответствие с нейното право (решение Coman и др., C-673/16, т. 35 и 36).
- 12 Следователно липсата на разпоредби в националното законодателство, които да предвиждат възможност за пререгистрация или вписване на такъв съюз, не трябва да изключва задължението за признаване на някои конкретни последици от сключването на такъв съюз в приемащата държава членка. Гражданинът на Съюза, който е използвал свободата си на движение и на пребиваване в друга държава членка, различна от държавата членка по произход, може да се позовава на всички свързани с този статут права включително спрямо своята държава членка по произход (решение Prinz и Seeberger, т. 23). Член 21, параграф 1 ДФЕС признава на гражданите на държавите членки правото да водят нормален семеен живот заедно с членовете на своето семейство както в приемащата държава членка, така и в държавата членка, на която са граждани (решение Lounes, т. 52).
- 13 Върховният административен съд също така посочва, че член 7 и член 21, параграф 1 от Хартата имат по същество еднакво нормативно съдържание с уредбата в член 8, параграф 1 и съответно член 14 от ЕКПЧ. В своята практика ЕСПЧ дава тълкуване на посочените разпоредби с оглед на член 12 от ЕКПЧ, като Върховният административен съд забелязва промени в тази съдебна практика през последните 20 години, що се отнася до оценката на националните уредби относно правното признаване на съюзите между лица от един и същ пол.
- 14 Така в решение Goodwin ЕСПЧ приема, че понятията, използвани в член 12 от ЕКПЧ по отношение на правото на мъжете и жените да встъпват в брак, не може да продължат да се разбират като понятия, определящи пола единствено по биологични критерии. В решение Schalk и Kopf ЕСПЧ отбелязва необходимостта от правно признаване на отношенията между партньорите, които като семейство могат да попадат под защитата на член 8 от ЕКПЧ, но посочва, че държавите — страни по ЕКПЧ, имат известна свобода на преценка за това кога да се въведе съответна правна уредба. В решение Oliari ЕСПЧ приема, че член 8 от ЕКПЧ може да се разбира като налагащ позитивно задължение на държавите по тази конвенция да уредят правния статут на съюзите между лица от един и същ пол с цел признаването и защитата им.
- 15 В решение Федотова ЕСПЧ за първи път тълкува член 8 от ЕКПЧ в смисъл, че държавите — страни по ЕКПЧ, имат задължението да уредят

институционално съюзите между лица от един и същ пол и така да им осигурят съответно признаване и защита. Според ЕСПЧ личният живот не може да се тълкува само като право на лична сфера, но и като право на създаване и развиване на отношения с други хора, а защитата на традиционния модел на семейството не може да е основание за липсата на всякаква форма на правно признаване и защита на правата на лицата от един и същ пол. ЕСПЧ оставя известна свобода на държавите членки при избора на формата за регистриране на тези съюзи в зависимост от обществените условия, като същевременно ограничава необходимостта от институционализиране само по отношение на регистрираните съжителства или другите видове партньорства.

16. Върховният административен съд е склонен да тълкува разглежданите разпоредби от ДФЕС в смисъл, че не допускат да се откаже пререгистрация на чуждестранен акт за сключване на граждански брак в националния регистър за гражданско състояние, тъй като това е проява на незачитане от страна на приемащата държава на правото на семеен живот на гражданите на Съюза с придобитото от тях гражданско състояние вследствие на сключването на брак в една от държавите членки в съответствие с нейното законодателство и същевременно е белег за дискриминация въз основа на пола и сексуалната ориентация, а това лишава тези лица от възможността да ползват в пълен обем правото си на движение и пребиваване в тази държава. Правото на Съюза не разграничава съпруга или партньора, с когото гражданин на Съюза е сключил регистрирано съжителство, като член на семейството според пола му, поради което това понятие е неутрално от гледна точка на пола.
17. Националната уредба на гражданското състояние, в това число на брака, е от компетентността на държавите членки, но те са длъжни да упражняват тази компетентност при спазване на правото на Съюза, включително на правилата за свободата на движение. Националните уредби не бива да са в противоречие с „общите ценности“ (преамбюл на Хартата), нито следователно с основните права, които има всеки гражданин на Съюза.
18. Възможно е обаче посочените разпоредби от ДФЕС да се тълкуват и в смисъл, че допускат описания отказ. Отказът да се пререгистрира актът, основан на съображението, че приемащата държава членка признава брака само като съюз между мъж и жена, всъщност не означава да се лиши гражданинът на Съюза от правото му на свободно движение и пребиваване в тази държава членка, а конкретизира това право в смисъл, че то предполага зачитане на вътрешното право на държавата, която не признава съюзите на лица от един и същ пол. Европейският съюз зачита „многообразието на културите и традициите на европейските народи“ (преамбюл на Хартата).
19. Когато получи отговора на преюдициалния въпрос, Върховният административен съд ще прецени дали липсата на разпоредби в националното законодателство, които да предвиждат възможност за

вписване на съюзи между лица от един и същ пол, е равнозначна на изключване на задължението за признаване на определени последици от сключването на такъв съюз.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ